
Dharmasangraha

धर्मसंग्रहः

Document Information

Text title : Dharmasangraha

File name : dharmasangrahaH.itx

Category : major_works, buddha, bauddhastotrasangraha, sangraha

Location : doc_z_misc_major_works

Transliterated by : DSBC staff

Proofread by : Miroj Shakya

Acknowledge-Permission: Prof. Miroj Shakya, Text Nagarjuna Institute of Exact Methods,

Digital Sanskrit Buddhist Canon Project, University of the West <https://www.dsbcproject.org/>

Latest update : March 8, 2025

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 8, 2025

sanskritdocuments.org

ધર્મસંગ્રહ:

॥ નમો રત્નત્રયાય ॥

રત્નત્રયં નમસ્કૃત્ય સર્વસત્ત્વહિતોદયમ્ ।

કથ્યતે મોહનાશાય ધર્મસારસમુચ્ચયઃ ॥

૧. તત્ર પ્રથમં તાવત્ ત્રીણિ રત્નાનિ । તથદ્યા- બુદ્ધો ધર્મઃ સદ્ધશ્ચેતિ ॥

૨. ત્રીણિ યાનાનિ । (તદ્યથા-) શ્રાવકયાનમ્, પ્રત્યેકબુદ્ધયાનમ્, મહાયાનં ચેતિ ॥

૩. પચ્ચ બુદ્ધાઃ । તદ્યથા-વૈરોચનઃ, અક્ષોભ્યઃ, રત્નસમ્ભવઃ, અમિતાભઃ, અમોઘસિદ્ધિશ્ચેતિ ॥

૪. ચતસ્રો દેવ્યઃ । તદ્યથા- રોચની, મામકી, પાણ્ડુરા, તારા ચેતિ ॥

૫. પચ્ચ રક્ષાઃ । તદ્યથા- પ્રતિસરા, સાહસ્રપ્રમર્દની, મારીચી, મન્નાનુસારિણી, શીલવતી ચેતિ ॥

૬. સપ્ત તથાગતાઃ । તદ્યથા-વિપશ્ચી, શિખી, વિશ્વભૂઃ, કુકુચ્છન્દઃ, કનકમુનિઃ, કાશ્યપઃ, શાક્યમુનિશ્ચેતિ ॥

૭. ચત્વારો લોકપાલાઃ । તદ્યથા-ધૃતરાષ્ટ્રઃ, વિરૂપાક્ષઃ, વિરૂઢકઃ, કુબેરશ્ચેતિ ॥

૮. અષ્ટૌ લોકપાલાઃ । તદ્યથા-ઇન્દ્રઃ, યમઃ, વરુણઃ, કુબેરઃ, ઇશાનઃ, અગ્નિઃ, નૈરૃતઃ, વાયુરિતિ ॥

૯. દશ લોકપાલાઃ । અષ્ટલોકપાલાધિકમૂર્ધ્વં બ્રહ્મા અધઃ કૃષ્ણઃ ॥

૧૦. ચતુર્દશ લોકપાલાઃ । તદ્યથા-દશલોકપાલસકલમ્, ચન્દ્રઃ, સૂર્યઃ, પૃથ્વી, અસુરઃ ॥

૧૧. દશ ક્રોધાઃ । તદ્યથા-યમાન્તકઃ, પ્રજ્ઞાન્તકઃ, પદ્માન્તકઃ, વિદ્યાન્તકઃ, અચરટર્કિરાજઃ, નીલદણ્ડઃ, મહાબલઃ, ઉષ્ણીષઃ, ચક્રવર્તી, સમ્ભરાજશ્ચેતિ ॥

૧૨. અષ્ટૌ બોધિસત્ત્વાઃ । તદ્યથા-મૈત્રેયઃ, ગગનગઞ્જઃ, સમન્તભદ્રઃ, વજ્રપાણિઃ, મઞ્જુશ્રીઃ, સર્વનિવરણવિષ્ણુમ્ભી, ક્ષિતિગર્ભઃ, ખગર્ભશ્ચેતિ ॥

૧૩. ષડ્યોગિન્યઃ । તદ્યથા-વજ્રવારાહી, યામિની, સગ્ધારણી, સન્નાસની, ચાણ્ડિકા ચેતિ ॥

૧૪. સપ્તવિધા અનુત્તરપૂજા । તદ્યથા-વન્દના, પૂજના, પાપદેશના, અનુમોદના, અધ્યેષણા, બોધિચિત્તોત્પાદઃ, પરિણામના ચેતિ ॥

१५. त्रीणि कुशलमूलानि । बोधित्तोत्पादः, आशयविशुद्धिः, अलङ्कारमकारपरित्यागश्चेति ॥
१६. यत्वारो ब्रह्मविडाराः । मैत्री, करुणा, मुदित्ता, उपेक्षा येति ॥
१७. षट् पारमिताः । दानपारमिता, शीलपारमिता, क्षान्तिपारमिता, वीर्यपारमिता, ध्यानपारमिता, प्रज्ञापारमिता येति ॥
१८. दश पारमिताः । षट्पारमितासकलम्, उपायम्, प्रणिधिः, बलम्, ज्ञानं येति ॥
१९. यत्वारि सङ्ग्रहवस्तूनी । दानम्, प्रियवचनम्, अर्थयया, समानार्थता येति ॥
२०. पञ्चाभिज्ञाः । द्रव्ययक्षुः, द्रव्यश्रोत्रम्, परचित्तज्ञानम्, पूर्वनिवासानुस्मृतिः, ऋद्धिश्चेति ॥
२१. यत्वार्यर्थसत्यानि । तद्यथा-दुःखम्, समुदयः, निरोधः मार्गश्चेति ॥
२२. पञ्च स्कन्धाः । रुपम्, वेदना, संज्ञा, संस्कारा, विज्ञानं येति ॥
२३. लोकोत्तरपञ्चस्कन्धाः । शीलसमाधिप्रज्ञाविमुक्तिविमुक्तिज्ञानदर्शनस्कन्धा इति ॥
२४. द्वादशायतनानि । यक्षुःश्रोत्रघ्राणजिह्वाकायमनायतनानि रुपगन्धशब्दरसस्पर्शधर्मायतनानि येति ॥
२५. अष्टादश धातवः ॥ यक्षुःश्रोत्रघ्राणजिह्वाकायमनोरुपगन्धशब्दरसस्पर्शधर्मायतनानि यक्षुर्विज्ञानश्रोत्रविज्ञानघ्राणविज्ञानजिह्वा ॥
२६. तत्रैकादश रुपस्कन्धाः ॥ यक्षुः, श्रोत्रम्, घ्राणम्, जिह्वा, कायः, रुपम्, शब्दः, गन्धः, रसः, स्पर्शः विज्ञप्तिश्चेति ॥
२७. वेदना त्रिविधा । सुखाः, दुःखाः, अदुःखासुखा येति ॥
२८. संज्ञास्कन्धः । निमित्तोद्गलणान्तिका ॥
२९. संस्कारा द्विविधाः । तत्र चित्तसम्प्रयुक्तसंस्काराः, चित्तविप्रयुक्तसंस्काराश्चेति ॥
३०. चित्तसम्प्रयुक्तसंस्काराश्चत्वारिंशत् । तद्यथा-वेदना, संज्ञा, येतना, छन्दः, स्पर्शः, मतिः, स्मृतिः, मनस्कारः, अधिभोक्षः, समाधिः, श्रद्धा, अप्रमादः, प्रसङ्गिः, उपेक्षा, ह्रीः, अपत्रपा, अलोभः, अद्वेषः, अहिंसा, वीर्यम्, मोहः, प्रमादः, कौसीधम्, अश्राद्धम्, स्त्यानम्, औद्धत्यम्, अङ्गीकृता, अनपत्रपा, क्रोधः, उपनाडः, शाठ्यम्, ईर्ष्या, प्रदानः, भ्रक्षः, मात्सर्यम्, माया, मर्दः, विहिंसा, वितर्कः, विचारश्चेति ॥
३१. तत्र चित्तविप्रयुक्तसंस्कारास्त्रयोदश । प्राप्तिः, अप्राप्तिः, सभागता, असंज्ञिकम्, समाप्तिः, श्रुतिम्, जातिः, जरा, स्थितिः, अनित्यता, नामकायः, पदकायः, व्यञ्जनकायश्चेति ॥
३२. त्रीण्यसंस्कृतानि । तद्यथा-आकाशः, प्रतिसङ्ख्यानिरोधः, अप्रतिसङ्ख्यानिरोधश्चेति ॥
३३. षट् विषयाः । तद्यथा-रुपम्, शब्दः, गन्धः, रसः, स्पर्शः, धर्मश्चेति ॥

૩૪. તત્ર રૂપં વિષયસ્વભાવમ્ । નીલમ્, પીતમ્, લોહિતમ્, અવદાતમ્, હરિતમ્, દીર્ઘમ્, હ્રસ્વમ્, પરિમણ્ડલમ્, ઉન્નતમ્, અવનતમ્, સાતમ્, વિસાતમ્, અચ્છમ્, ધૂમ્, રજઃ, મહિકા, છાયા, આતપઃ, આલોકઃ, અન્યકારશ્ચેતિ ॥

૩૫. અષ્ટાવિંશતિવિધઃ શબ્દઃ । સપ્ત પુરુષવાક્યશબ્દાઃ, સપ્ત પુરુષહસ્તાદિશબ્દાઃ । એત એવ (મનોજ્ઞા)મનોજ્ઞાભેદેનાષ્ટાવિંશતિઃ ॥

૩૬. રસઃ ષડ્વિધઃ । તદ્યથા-મધુરઃ, અમ્લઃ, લવણઃ, કટુઃ, તિક્તઃ, કષાયશ્ચેતિ ॥

૩૭. ચત્વારો ગન્ધાઃ । તદ્યથા-સુગન્ધઃ, દુર્ગન્ધઃ, સમગન્ધઃ, વિષમગન્ધશ્ચેતિ ॥

૩૮. એકાદશ સ્પ્રષ્ટ્યાનિ । પૃથ્વી, આપઃ, તેજઃ, વાયુઃ, શ્વક્ષણત્વમ્, કર્કશત્વમ્, લઘુત્વમ્, ગુરુત્વમ્, શીતમ્, જિઘત્સા પિપાસા ચેતિ ॥

૩૯. પચ્ચ મહાભૂતાનિ । પૃથ્વી, આપઃ, તેજઃ, વાયુઃ, આકાશ્ચેતિ ॥

૪૦. પચ્ચ ભૌતિકાનિ । રૂપમ્, શબ્દઃ, ગન્ધઃ, રસઃ, સ્પર્શશ્ચેતિ ॥

૪૧. વિંશતિઃ શૂન્યતાઃ । તદ્યથા-અધ્યાત્મશૂન્યતા, બહિર્ધાશૂન્યતા, અધ્યાત્મબહિર્ધાશૂન્યતા, શૂન્યતાશૂન્યતા, મહાશૂન્યતા, પરમાર્થશૂન્યતા, સંસ્કૃતશૂન્યતા, અસંસ્કૃતશૂન્યતા, અત્યન્તશૂન્યતા, અનવરાગશૂન્યતા, અનવકારશૂન્યતા, પ્રકૃતિશૂન્યતા, સર્વધર્મશૂન્યતા, લક્ષણશૂન્યતા, અલક્ષણશૂન્યતા, ભાવશૂન્યતા, અભાવશૂન્યતા, સ્વભાવશૂન્યતા, અભાવસ્વભાવશૂન્યતા, પરભાવશૂન્યતા ચેતિ ॥

૪૨. દ્વાદશાઙ્ગપ્રતીત્યસમુત્પાદઃ । અવિદ્યા, સંસ્કારાઃ, વિજ્ઞાનમ્, નામરૂપમ્, ષડાયતનમ્, સ્પર્શઃ, વેદના, તૃષ્ણા, ઉપાદાનમ્, ભવઃ, જાતિઃ, જરામરણમ્, શોકપરિદેવદુઃખદૌર્ભનસ્યોપાયાસાશ્ચેતિ ॥

૪૩. સપ્તત્રિંશદ્વોષિપાક્ષિકા ધર્માઃ । ચત્વારિ સ્મૃત્યુપસ્થાનાનિ ॥ ૪ ॥ ચત્વારિ સમ્યક્પ્રહાણાનિ ॥ ૮ ॥ ચત્વાર ઋદ્ધિપાદાઃ ॥ ૧૨ ॥ પચ્ચેન્દ્રિયાણિ ॥ ૧૭ ॥ પચ્ચ બલાનિ ॥ ૨૨ ॥ સપ્ત બોધ્યઙ્ગાનિ ॥ ૨૯ ॥ આર્યાષ્ટાઙ્ગિકમાર્ગશ્ચેતિ ॥ ૩૭ ॥

૪૪. તત્ર કતમાનિ સ્મૃત્યુપસ્થાનાનિ ? તદ્યથા-કાયે કાયાનુદર્શસ્મૃત્યુપસ્થાનમ્, વેદનાયાં વેદનાનુદર્શસ્મૃત્યુપસ્થાનમ્, ચિત્તે ચિત્તાનુદર્શસ્મૃત્યુપસ્થાનમ્, ધર્મે ધર્માનુદર્શસ્મૃત્યુપસ્થાનમ્ ॥

૪૫. કતમાનિ ચત્વારિ સમ્યક્પ્રહાણાનિ ? તદ્યથા-ઉત્પન્નાનાં કુશલમૂલનાં સંરક્ષણમ્ । અનુત્પન્નાનાં સમુત્પાદઃ । ઉત્પન્નાનામકુશલાનાં ધર્માણાં પ્રહાણમ્ । અનુત્પન્નાનાં પુનરનુત્પાદશ્ચેતિ ॥

૪૬. ચત્વારઃ ઋદ્ધિપાદાઃ । તદ્યથા-છન્દસમાધિપ્રહાણાય સંસ્કારસમન્વાગતઋદ્ધિપાદઃ । એવં ચિત્તઋદ્ધિપાદઃ । વીર્યઋદ્ધિપાદઃ । મીમાંસાસમાધિપ્રહાણાય સંસ્કારસમન્વાગતઋદ્ધિપાદશ્ચેતિ ॥

૪૭. પચ્ચેન્દ્રિયાણિ । તદ્યથા-શ્રદ્ધાસમાધિવીર્યસ્મૃતિપ્રજ્ઞેન્દ્રિયં ચેતિ ॥

૪૮. પચ્ચ બલાનિ । શ્રદ્ધાવીર્યસ્મૃતિસમાધિપ્રજ્ઞાબલં ચેતિ ॥

४९. सप्त बोध्यङ्गानि । तद्यथा-स्मृतिसम्बोध्यङ्गम्, धर्मविषयसम्बोध्यङ्गम्, वीर्यसम्बोध्यङ्गम्, प्रीतिसम्बोध्यङ्गम्, प्रसन्नसम्बोध्यङ्गम्, समाधिसम्बोध्यङ्गम्, उपेक्षासम्बोध्यङ्गमिति ॥

५०. आर्याष्टाङ्गिकमार्गः ॥ सम्यग्दृष्टिः, सम्यक्सङ्कल्पः, सम्यग्वाक्, सम्यक्कर्मन्तः, सम्यग्व्यायामः, सम्यक्स्मृतिः, सम्यक्समाधिश्चेति । अत्रेते सप्तत्रिंशद्विधाध्यायिका धर्माः ॥

५१. यतस्तः प्रतिसंविदः । तद्यथा-धर्मप्रतिसंवित्, अर्थप्रतिसंवित्, निरुक्तिप्रतिसंवित्, प्रतिमानप्रतिसंविद्येति ॥

५२. यतस्त्रो धारण्यः । तद्यथा-आत्मधारणी, ग्रन्थधारणी, धर्मधारणी, मन्त्रधारणी चेति ॥

५३. यत्वारि प्रतिशरणानि । तद्यथा-अर्थप्रतिशरणता न व्यञ्जनप्रतिशरणता । ज्ञानप्रतिशरणता न विज्ञानप्रतिशरणता । नीतार्थप्रतिशरणता न नेयार्थप्रतिशरणता । धर्मप्रतिशरणता न पुद्गलप्रतिशरणता चेति ॥

५४. षडनुस्मृतयः । बुद्धानुस्मृतिः, धर्मानुस्मृतिः, सङ्घानुस्मृतिः, त्यागानुस्मृतिः, शीलानुस्मृतिः, देवानुस्मृतिश्चेति ॥

५५. यत्वारि धर्मपदानि । तद्यथा-अनित्याः सर्वसंस्काराः । दुःखाः सर्वसंस्काराः । निरात्मानः सर्वसंस्काराः । शान्तं निर्वाणं चेति ॥

५६. दशाकुशलानि । तद्यथा-प्राणातिपातः, अदत्तादानम्, काममिथ्याचारः, मृषावादः, पैशुन्यम्, पारुष्यम्, सम्भिन्नप्रलापः, अभिध्या, व्यापादः, मिथ्यादृष्टिश्चेति ॥

५७. गतयः षट् । तद्यथा-नरकः, तिर्यङ्, प्रेतः, असुरः, मनुष्यः, देवश्चेति ॥

५८. षड् धातवः । पृथ्वी, आपः, तेजः, वायुः, आकाशः, विज्ञानं चेति ॥

५९. अष्टौ विमोक्षाः । तद्यथा-रूपी रूपाणी पश्यति शून्यम् । आध्यात्मारूपसंज्ञी बहिर्धारूपाणि पश्यति शून्यम् । आकाशानन्त्यायतनं पश्यति शून्यम् । विज्ञानानन्त्यायतनं पश्यति शून्यम् । आकिञ्चन्यायतनं पश्यति शून्यम् । नैवसंज्ञानासंज्ञायतनं पश्यति शून्यम् । संज्ञावेदयितनिरोधं पश्यति शून्यं चेति ॥

६०. पञ्चानन्तर्याणि । तद्यथा-मातृवधः, पितृवधः, अर्द्धवधः, तथागतदृष्टचित्तरुधिरौत्पादः, सङ्घभेदश्चेति ॥

६१. अष्टौ लोकाधर्माः ॥ लाभः, अलाभः, सुखम्, दुःखम्, यशः, अयशः, निन्दा, प्रशंसा चेति ॥

६२. नवाङ्गप्रवचनानि । तद्यथा-सूत्रम्, गेयम्, व्याकरणम्, गाथा, उदानम्, जातकम्, वैपुल्यम्, अद्भुतधर्मः, उपदेशश्चेति ॥

६३. द्वादश धूतगुणाः । पैण्डपातिकः, त्रैथीवरिकः, जलपुष्पाद्भक्तिकः, नैषधिकः, यथासंस्तरिकः, वृक्षमूलिकः, ओकासनिकः, आभ्यवकाशिकः, आरण्यकः, श्माशानिकः, पांशुकूलिकः, नामन्तिकश्चेति ॥

६४. दश भूमयः । प्रमुदित्वा, विमला, प्रभाकरी, अरिष्मती, सुदुर्जया, अभिमुष्णी, दूरङ्गमा, अयला, साधुमती, धर्ममेधा येति ॥

६५. समन्तप्रभा, निरुपमा, ज्ञानवती । अतोः सङ्खितास्रयोदश भूमयः ॥

६६. पञ्च यक्षूषी । मांसयक्षुः, धर्मयक्षुः, प्रज्ञायक्षुः, दिव्ययक्षुः, बुद्ध्यक्षुश्चेति ॥

६७. षट् क्लेशाः । रागः, प्रतिघः, मानः, अविद्या, कुदृष्टिः, विचित्रित्सा येति ॥

६८. पञ्च दृष्टयः । सत्कायदृष्टिः, अन्तर्ग्राहदृष्टिः, मिथ्यादृष्टिः, दृष्टिपरामर्शः, शीलपरामर्शः ॥

६९. यतुविंशतिरुपकलेशाः । तद्यथा-क्रोधः, उपनाडः, भ्रक्षः, प्रदाशः, ईर्ष्या, मात्सर्यम्, शाठ्यम्, माया, मदः, विडिंसा, द्वीः, अनपत्रपा, स्त्यानम्, अत्राध्यम्, कौसीधम्, प्रमादः, मुषितस्मृतिः, विक्षेपः, असम्प्रजन्त्यम्, कौकृत्यम्, मिष्टम्, वितर्कः, विचारश्चेति ॥

७०. पञ्चाक्षराः । ध्यानाक्षराः, कवलीकाराक्षराः, प्रत्याक्षराः, स्पर्शाक्षराः, सञ्चेतनिकाक्षराश्चेति ॥

७१. पञ्च भयानि । आञ्जविकाभयम्, शोकभयम्, मरणभयम्, दुर्गातिभयम्, पर्षदसाधभयं येति ॥

७२. यत्वारि ध्यानानि । तद्यथा-सवितर्कं सविचारं विवेकजं प्रीतिसुभमिति प्रथमध्यानम् । अध्यात्मप्रमोदनात्प्रीतिसुभमिति द्वितीयम् । उपेक्षास्मृतिसम्प्रजन्त्यं सुभमिति तृतीयम् । उपेक्षास्मृतिपरिशुद्धिरदुःखासुभावेदनेति यतुर्थं ध्यानमिति ॥

७३. त्रयो विमोक्षाः । शून्यता, अनिमित्तः, अप्रलिङ्गितश्चेति ॥

७४. बोधिसत्त्वानां दश वशिताः । आयुर्वशिता, चित्तवशिता, परिष्कारवशिता, धर्मवशिता, ऋद्धिवशिता, जन्मवशिता, अधिमुक्तिवशिता, प्रणिधानवशिता, कर्मवशिता, ज्ञानवशिता येति ॥

७५. बोधिसत्त्वानां दश बलानि । तद्यथा-अधिमुक्तिबलम्, प्रतिसङ्ख्यानबलम्, भावबलम्, क्षान्तिबलम्, ज्ञानबलम्, प्रज्ञाबलम्, समाधिबलम्, प्रतिभानबलम्, पुण्यबलम्, प्रतिपत्तिबलं येति ॥

७६. तथागतस्य दश बलानि । तद्यथा-स्थानास्थानज्ञानबलम्, कर्मविपाकज्ञानबलम्, नानाधातुज्ञानबलम्, नानधिमुक्तिज्ञानबलम्, सत्त्वेन्द्रियपरापरज्ञानबलम्, सर्वत्रगामिनीप्रतिपत्तिज्ञानबलम्, ध्यानविमोक्षसमाधिसमापत्तिसङ्कपूर्वनिवासानुस्मृतिज्ञानबलम्, व्युत्पत्त्युत्तिज्ञानबलम्, आस्रवक्षयज्ञानबलं येति ॥

७७. यत्वारि वैशारधानि । तद्यथा-अभिसम्बोधि वैशारधम्, आस्रवक्षयज्ञानवैशारधम्, नैर्वाणिकमार्गावतरणवैशारधं (अन्तरायिकधर्मान्यथात्वनिश्चितव्याकरणवैशारधं) येति ॥

७८. पञ्च मात्सर्याणि । धर्ममात्सर्यम्, लाभमात्सर्यम्, आवासमात्सर्यम्, कुशलमात्सर्यम्, वर्णमात्सर्यं येति ॥

७६. अष्टादशावेष्टिका बहुधर्माः । तद्यथा-नास्ति तथागतस्य स्थलितम् । नास्ति रवितम् । नास्ति भुषितस्मृतिता । नास्त्यसमाहितयित्तम् । नास्ति नानात्वसंज्ञा । नास्त्यप्रतिसङ्ख्यायोपेक्षा । नास्ति छन्दपरिछाणिः । नास्ति वीर्यपरिछाणिः । नास्ति स्मृतिपरिछाणिः । नास्ति समाधिपरिछाणिः । नास्ति प्रज्ञापरिछाणिः । नास्ति विमुक्तिपरिछाणिः । नास्ति विमुक्तिज्ञानदर्शनपरिछाणिः । सर्वकायकर्मज्ञानपूर्वगमज्ञानानुपरिवृत्तिः । सर्ववाक्कर्मज्ञानपूर्वङ्गमज्ञानानुपरिवृत्तिः । सर्वमनस्कर्मज्ञानपूर्वङ्गमज्ञानानुपरिवृत्तिः । अतीतेऽध्वन्यसङ्गमप्रतिष्ठतज्ञानम् । प्रत्युत्पन्नेऽध्वन्यसङ्गमप्रतिष्ठतज्ञानदर्शनं येति ॥

७७. यत्वारो माराः । तद्यथा-स्कन्धमारः, क्लेशमारः, देवपुत्रमारः, मृत्युमारश्चेति ॥

७८. यत्वारि श्रद्धाङ्गानि । तद्यथा- आर्यसत्यम्, त्रिरत्नम्, कर्म, कर्मफलं येति ॥

७९. नवानुपूर्वसमाधिसमापत्तयः । तद्यथा-यत्वारि ध्यानानि, यत्तस्य आरुध्यसमापत्तयः, निरोधसमापत्तिश्चेति ॥

८०. द्वात्रिंशत्त्वक्षणाणि । तद्यथा-चक्राङ्कितपाणिपादतलता । सुप्रतिष्ठितपाणिपादतलता । जालाबलबद्धा (वनद्धा ?) ङ्गुलिपाणिपादतलता । मृदुतरुण्डस्तपादतलता । समोत्सदता । दीर्घाङ्गुलिता । आयतपाणिर्ज्ञाता । ऋजुगात्रता । उत्सङ्गपादता । उर्ध्वाग्रोभता । और्ध्वजयङ्घता । प्रलम्बबाहुता । कोषगतबस्तिगुह्यता । सुवर्णवर्णता । शुक्लच्छविता । प्रदक्षिणावर्तकरोभता । ठाण्णालङ्कृतमुष्णता । सिंहापूर्वान्तकायता । सुसंवृत्तस्कन्धता । यितान्तरांसता । रसरसाग्रता । न्यग्रोधपरिमण्डलता । उष्णीषशिरस्कता । प्रभूतजिह्वता । सिंहालनुता । शुक्ललनुता । समदन्तता । ङसविकान्तगामिता । अविरलदन्तता । समयत्वारिंशदन्तता । अभिनीलनेत्रता । गोपक्षनेत्रता येति ॥

८१. अशीत्यनुव्यञ्जनानि । तद्यथा-ताम्रनभता । स्निग्धनभता । तुङ्गनभता । छत्राङ्गुलिता । चित्राङ्गुलिता । अनुपूर्वाङ्गुलिता । गूढशिरता । निग्रन्थिशिरता । गूढगुल्फता । अविषमपादता । सिंहाविकान्तगामिता । नागविकान्तगामिता । ङसविकान्तगामिता । वृषभविकान्तगामिता । प्रदक्षिणावर्तनाभिता । यारुगामिता । अवकगामिता । वृत्तगात्रता । मृष्टगात्रता । अनुपूर्वगात्रता । शुचिगात्रता । मृदुगात्रता । विशुद्धगात्रता । परिपूर्णव्यञ्जनता । पृथुयारुमण्डलगात्रता । समकमता । विशुद्धनेत्रता । सुकुमारगात्रता । अदीनगात्रता । उत्साहगात्रता । गम्भीरकुक्षिता । प्रसन्नगात्रता । सुविभक्ताङ्गप्रत्यङ्गता । वित्तिमिरशुद्धालोकता । वृत्तकुक्षिता । मृष्टकुक्षिता । अभुङ्गकुक्षिता । क्षामकुक्षिता । प्रदक्षिणावर्तनाभिता । समन्तप्रासादिकता । शुचिसमुदाहरता । व्यपगततिलकगात्रता । तूलसदृशसुकुमारपाणिता । स्निग्धपाणिलेभता । गम्भीरपाणिलेभता । आयतपाणिलेभता । नात्यायतवयनता । बिम्बप्रतिबिम्बोष्ठता । मृदुजिह्वता । तनुजिह्वता । रक्तजिह्वता । मेघगर्जितघोषता । मधुरयारुमण्डलस्वरता । वृत्तदंष्ट्रता । तीक्ष्णदंष्ट्रता । शूलदंष्ट्रता । समदंष्ट्रता । अनुपूर्वदंष्ट्रता । तुङ्गनासता । शुचिनासता । विशालनयनता । चित्रपक्षमता । सितासितकमलदलनयनता । आयतभ्रूकता । शुक्लभ्रूकता । सुस्निग्धभ्रूकता । पीनायतभुजलता । समकर्णता । अनुपलङ्कितकर्णोन्मिषता । अविम्लानललाटता । पृथुललाटता । सुपरिपूर्णोत्तमाङ्गता ।

भ्रमरसदृशकेशता । चित्रकेशता । गुडाकेशता । असम्मुष्टितकेशता । अपरुषकेशता । सुरभिकेशता । श्रीवत्समुक्तिनन्दावर्तलक्षितपाणिपादतलता चेति ॥

८५. यङ्वर्तिनां सप्त रत्नानि । तद्यथा-यङ्करत्नम्, अश्वरत्नम्, उस्तिरत्नम्, भण्डिरत्नम्, स्त्रीरत्नम्, षड्गणरत्नम्, परिणायकरत्नं चेति ॥

८६. तत्र त्रयोऽध्वानः । तद्यथा-अतीतोऽध्वा, अनागतोऽध्वा, प्रत्युत्पन्नोऽध्वा चेति ॥

८७. यत्पारः कल्पाः । तद्यथा-अन्तरकल्पाः, महाकल्पाः, शून्यकल्पाः, सारकल्पाश्चेति ॥

८८. यत्पारि युगानि । तद्यथा-कृतयुगम्, त्रेतायुगम्, द्वापरम्, कलियुगं चेति ॥

८९. लोकद्वयम् । तद्यथा-सत्त्वलोकः, भाजनलोकश्चेति ॥

९०. यत्पारो योनयः । तद्यथा-आर्जुजः, संस्वेदजः, जरायुजः, उपपादुजश्चेति ॥

९१. पञ्च कषायाः । तद्यथा-कलेशकषायः, दृष्टिकषायः, सत्त्वकषायः, आयुःकषायः, कल्पकषायश्चेति ॥

९२. त्रयः सत्त्वाध्याः । तद्यथा-पूर्वान्तकोटिपरिज्ञायाः, अपरान्तकोटिपरिज्ञायाः, यतुर्भारकोटिपरिज्ञायाश्चेति ॥

९३. दश ज्ञानानि । तद्यथा-दुःखज्ञानम्, समुद्यज्ञानम्, निरोधज्ञानम्, मार्गज्ञानम्, धर्मज्ञानम्, अन्वयज्ञानम्, संवृतिज्ञानम्, परचित्तज्ञानम्, क्षयज्ञानम्, अनुत्पादज्ञानं चेति ॥

९४. पञ्च ज्ञानानि । तद्यथा-आदर्शनज्ञानम्, समताज्ञानम्, प्रत्यवेक्षणज्ञानम्, कृत्यानुष्ठानज्ञानम्, सुविशुद्धधर्मधातुज्ञानं चेति ॥

९५. द्वे सत्ये । तद्यथा-संवृत्तिसत्यम्, परमार्थसत्यं चेति ॥

९६. यतुरार्यसत्येषु षोडश क्षान्तिज्ञानलक्षणैः । तद्यथा-दुःखे धर्मज्ञानक्षान्तिः, दुःखे धर्मज्ञानम्, दुःखेऽन्वयज्ञानक्षान्तिः, दुःखेऽन्वयज्ञानम् । समुद्ये धर्मज्ञानक्षान्तिः, समुद्ये धर्मज्ञानम्, समुद्येऽन्वयज्ञानक्षान्तिः, समुद्येऽन्वयज्ञानम् । निरोधे धर्मज्ञानक्षान्तिः, निरोधे धर्मज्ञानम्, निरोधेऽन्वयज्ञानक्षान्तिः, निरोधेऽन्वयज्ञानम् । मार्गे धर्मज्ञानक्षान्तिः, मार्गे धर्मज्ञानम्, मार्गेऽन्वयज्ञानक्षान्तिः, मार्गेऽन्वयज्ञानं चेति ॥

९७. तत्र दुःखसत्ये यत्पार आकाराः । तद्यथा-अनित्यतः, दुःखतः, शून्यतः, अनात्मतश्चेति ॥

९८. समुद्यसत्ये यत्पार आकाराः । तद्यथा-उत्पत्तः, समुद्यतः, प्रभवतः, प्रत्ययतश्चेति ॥

९९. निरोधसत्ये यत्पार आकाराः । तद्यथा-निरोधतः, शान्ततः, प्रणीततः, निःसरणतश्चेति ॥

१००. मार्गसत्ये यत्पार आकाराः । तद्यथा-मार्गतः, न्यायतः, प्रतिपत्तितः, नैर्याणिक(त)श्चेति ॥

१०१. यत्पारः समाधयः । तद्यथा-आलोकसमाधिः, वृत्तासमाधिः, ओकादशप्रतिष्ठसमाधिः, आनन्तर्यसमाधिश्चेति ॥

૧૦૨. તત્રાદૌ (પુરુષ)-પુદલાઃ । તદથા-સ્રોતાપન્નકુલપ્રતિપન્નકઃ, સ્રોતાપન્નઃ, સકૃદાગામિકુલપ્રતિપન્નકઃ, સકૃદાગામી, અનાગામિકુલપ્રતિપન્નકઃ, અનાગામી, અર્હત્કુલપ્રતિપન્નકઃ, અર્હશ્ચેતિ ॥

૧૦૩. તથાદૌ પ્રતિપુદલાઃ । તદથા-શ્રદ્ધાનુસારી, ધર્માનુસારી, સ્રોતાપન્નઃ, દેવકુલકુલઃ, મનુષ્યકુલકુલઃ, સકૃદાગામિકુલઃ, શ્રદ્ધવિમુક્તિર્દૃષ્ટિપ્રાપ્ત એકવીચીકોડનાગામ્યન્તરાપરિનિર્વાચી ઉપહત્યપરિનિર્વાચી અભિસંસ્કારપરિનિર્વાચી પ્લુતોડર્હ્યપ્લુતઃ સર્વાસ્તાનપ્લુતો દૃષ્ટધર્મસમઃ કાયસાક્ષી ખડ્ગશ્ચેતિ ॥

૧૦૪. (તદનુ દ્વાદશાકારધર્મચક્રપ્રવર્તક(નં)કતમત્ ? તદથા-ઇદં દુઃખમાર્યસત્યમિતિ ભિક્ષવઃ પૂર્વમનુશ્રુત્ય તેષુ ધર્મેષુ યોનિશો મનસિઙ્ગવતઃ (?)ચક્ષુરુદપાદિ । જ્ઞાનમુત્પાદિ ચિન્તોત્પાદિ । ચુત્રિરુદપાદિ । ઇત્યેકપરિચતકઃ ૧ ઇદં દુઃખમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાતં ઇતિ ભિક્ષવઃ । ઇત્યાદિ પૂર્વવદિતિયઃ ॥ ઇદં દુઃખસમુદયમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય પ્રહીણમિતિ હિત્યાદિ તૃતીયઃ । તથા ઇદં દુઃખનિરોધ આર્યસત્યમિતિ હિપ્રત્યેકઃ ॥ ઇદં દુઃખનિરોધઆર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય શાક્ષાત્ કર્તવ્યમિતિ હિત્ય દ્વિતીયઃ । ઇદં દુઃખનિરોધઆર્યસત્યં તત્ર ખલુ ભિજ્ઞાય શાક્ષાત્ દ્વિતીય । તદથા ઇદં દુઃખમાર્ગગામિની પ્રતિપદાર્યસત્યમિતિ ત્યેક ॥ ઇદં દુઃખમોક્ષગામિની પ્રતિપ ઇત્યાર્યસત્યં તત્ર ખલુ ભિજ્ઞાય ભાવધિતવ્યમિતિ હિ ભિક્ષવ ઇત્યાદિ તૃતીયઃ । પરિવર્ત ઇત્યેવ દ્વાદશાકારધર્મચક્રપ્રવર્તનમિતિ ॥)

તદનુ દ્વાદશાકારધર્મચક્રપ્રવર્તકઃ । કતમત્ । ઇદં દુઃખમાર્યસત્યમિતિ ભિક્ષવઃ । પૂર્વમનુશ્રુત્ય તેષુ ધર્મેષુ યોનિશો મનસિઙ્ગવતઃ ચક્ષુરુદપાદિ । જ્ઞાનમુત્પાદિ ચિન્તોત્પાદિ । ચુત્રિરુદપાદિ ॥ ઇત્યેકપરિવર્તક ઇદં દુઃખમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય પરિજ્ઞાતમિતિ હિ ભિક્ષવઃ । પૂર્વમનુશ્રુત્ય તેષુ યોનિશો મનસિઙ્ગવૃત્તઃ ॥ ઇતિ દ્વિતીયઃ ॥ ઇદમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાતં ઇતિ ભિક્ષવઃ । ઇત્યાદિ પૂર્વવદિતિયઃ ॥

ઇદં દુઃખસમુદયમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય પ્રહીણમિતિ હિત્યાદિ તૃતીયમ્ ॥

તથા ઇદં દુઃખનિરોધ આર્યસત્યમિતિ હિ પ્રત્યેકઃ ॥ ઇદં દુઃખનિરોધ આર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય સાક્ષાત્ કર્તવ્યમિતિ હિત્યાદિ । દ્વિતીયઃ । ઇદં દુઃખનિરોધ આર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય સાક્ષાત્ કૃતમિતિ દ્વિતીયઃ । તથા ઇદં દુઃખમાર્ગગામિની પ્રતિપદાર્યસત્યમિતિ પ્રત્યેક । ઇદં દુઃખમોક્ષગામિની પ્રતિપત્ ॥ ઇત્યાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય ભાતવ્યમિતિ હિ ભિક્ષવઃ ઇત્યાદિ તૃતીયઃ । પરિવર્ત ઇત્યેવ દ્વાદશાકારધર્મચક્રપ્રવર્તનમિતિ ...

રેસ્તોરેદ્ ટેક્ત્ ।

તદત્ર દ્વાદશાકારધર્મચક્રપ્રવર્તક(નં)કતમત્ ? ઇદં દુઃખમાર્યસત્યમિતિ (મે)ભિક્ષવઃ પૂર્વમનુશ્રુતેષુ ધર્મેષુ યોનિશો મનસિકુર્વતઃ ચક્ષુરુદપાદિ જ્ઞાનમુદપાદિ વિદ્યોદપાદીત્યેકં પરિવર્તકમ્ । ઇદં દુઃખમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય પરિજ્ઞાતમિતિ હિ (મે)ભિક્ષવઃ પૂર્વમનુશ્રુતેષુ ધર્મેષુ યોનિશો મનસિકુર્વત ઇતિ દ્વિતીયમ્ । ઇદં દુઃખમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય પરિજ્ઞાતમિતિ ભિક્ષવઃ ઇત્યાદિ પૂર્વવદિતિ તૃતીયમ્ ॥

(તથેદં દુઃખસમુદયમાર્યસત્યમિતિ પ્રત્યેકમ્ । ઇદં દુઃખસમુદયમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય પ્રહાતવ્યમિતિ દ્વિતીયમ્ ।) ઇદં દુઃખસમુદયમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય પ્રહીણમિતિ હિત્યાદિ તૃતીયમ્ ।

તથેદં દુઃખનિરોધમાર્યસત્યમિતિ હિ પ્રત્યેકમ્ । ઇદં દુઃખનિરોધમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય સાક્ષાત્કર્તવ્યમિતિ હિત્યાદિ દ્વિતીયમ્ । ઇદં દુઃખનિરોધમાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય સાક્ષાત્કૃતમિતિ તૃતીયમ્ ॥

તથેયં દુઃખમાર્ગગામિની પ્રતિપદિત્યાર્યસત્યમિતિ પ્રત્યેકમ્ । ઇયં દુઃખમોક્ષગામિની પ્રતિપદિત્યાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિવિજ્ઞાય ભાવયિતવ્યમિતિ હિ ભિક્ષવ ઇત્યાદિ દ્વિતીયમ્ ।

(ઈદં દુઃખમોક્ષગામિની પ્રતિપદિત્યાર્યસત્યં તત્ર ખલ્વભિજ્ઞાય ભાવિતમિતિ તૃતીયમ્ ॥)

૧૦૫. તત્ર દાનં ત્રિવિધમ્ । તદ્યથા-ધર્મદાનમ્, આમિષદાનમ્, મૈત્રીદાનં ચેતિ ॥

૧૦૬. શીલં ત્રિવિધમ્ । તદ્યથા- સમ્ભારશીલમ્, કુશલસંગ્રહશીલમ્, સત્ત્વાર્થક્રિયાશીલં ચેતિ ॥

૧૦૭. ક્ષાન્તિસ્ત્રિવિધા । તદ્યથા-ધર્મનિધ્યાનક્ષાન્તિઃ, દુઃખાધિવાસનાક્ષાન્તિઃ, પરોપકારધર્મક્ષાન્તિશ્ચેતિ ॥

૧૦૮. વીર્યં ત્રિવિધમ્ । તદ્યથા-સત્રાહવીર્યમ્, પ્રયોગવીર્યમ્, પર(રિ)નિષ્ઠાવીર્યં ચેતિ ॥

૧૦૯. ધ્યાનં ત્રિવિધમ્ । તદ્યથા-સદોષાપકર્ષધ્યાનમ્, સુખવૈહારિકધ્યાનમ્, અશેષવૈભૂષિતધ્યાનં ચેતિ ॥

૧૧૦. પ્રજ્ઞા ત્રિવિધા । તદ્યથા-શ્રુતમયી, ચિન્તામયી, ભાવનામયી ચેતિ ॥

૧૧૧. ઉપાયસ્ત્રિવિધઃ । તદ્યથા-સર્વસત્ત્વાવબોધકઃ, સત્ત્વાર્થાભાવકઃ, ક્ષિપ્રસુખાભિસમ્બોધિશ્ચેતિ ॥

૧૧૨. પ્રણિધાનં ત્રિવિધમ્ । તદ્યથા-સુસ્થાનપ્રાબન્ધિકમ્, સત્ત્વાર્થપ્રબન્ધિકમ્, બુદ્ધક્ષેત્રપરિશોધકં ચેતિ ॥

૧૧૩. બલં ત્રિવિધમ્ । તદ્યથા-કર્મવ્યાવર્તકમ્, કલેશાપકર્ષકમ્, માનપ્રમાદાદિવ્યાવર્તકં ચેતિ ॥

૧૧૪. જ્ઞાનં ત્રિવિધમ્ । તદ્યથા-અવિકલ્પકમ્, વિકલ્પસમભાવબોધકમ્, સત્યાર્થોપાયપરોક્ષં ચેતિ ॥

૧૧૫. તત્રાવરણે દ્વે । તદ્યથા-કલેશવરણમ્, જ્ઞેયાવરણં ચેતિ ॥

૧૧૬. નૈરાત્યં દ્વિવિધમ્ । તદ્યથા-ધર્મનૈરાત્યમ્, પુઝલનૈરાત્યં ચેતિ ॥

૧૧૭. સમ્ભારો દ્વિવિધઃ । તદ્યથા-પુણ્યસમ્ભારઃ, જ્ઞાનસમ્ભારશ્ચેતિ ॥

૧૧૮. તત્ર ષટ્ સમાધ્યાવરણાનિ । તદ્યથા-કૌસીદ્યમ્, માનમ્, શાઠ્યમ્, ઔદ્વિત્યમ્, અનાભોગઃ, સત્યાભોગશ્ચેતિ ॥

૧૧૯. તત્ર પ્રતિપત્યાદૌ પ્રહાણસંસ્કારાઃ । તદ્યથા-શ્રદ્ધા, બુદ્ધિઃ(હિ), વ્યાયામઃ, પ્રસન્નિઃ, સ્મૃતિઃ, સમ્પ્રજન્યમ્, ચેતના, ઉપેક્ષા ચેતિ ॥

૧૨૦. તત્ર ચત્વારો દ્વીપાઃ । તદ્યથા-પૂર્વવિદેહઃ, જમ્બુદ્વીપઃ, અપરગોદાનિઃ(નીચઃ), ઉત્તરકુરુદ્વીપશ્ચેતિ ॥

૧૨૧. અષ્ટાવુષ્ણનરકાઃ । તદ્યથા-સઞ્જીવઃ, કાલસૂત્રઃ, સઙ્ઘાતઃ, રૌરવઃ, મહારૌરવઃ, તપનઃ, પ્રતાપનઃ, અવીચિશ્ચેતિ ॥

૧૨૨. અષ્ઠૌ શીતનરકાઃ । તદ્યથા-અર્બુદઃ, નિરર્બુદઃ, અટટઃ, અપપઃ, હાહાધરઃ, ઉત્પલઃ, પદ્મઃ, મહાપદ્મશ્ચેતિ ॥

૧૨૩. સપ્ત પાતાલાનિ । તદ્યથા-ધરણીતલઃ, અચલઃ, મહાચલઃ, આપઃ, કાઞ્ચનઃ, સઞ્જીવઃ, નરકશ્ચેતિ ।

૧૨૪. દ્વૌ ચક્રવાલૌ । તદ્યથા-ચક્રવાલમહાચક્રવાલૌ ચેતિ ॥

१२५. अष्टाङ्गपर्वताः । तद्यथा-युगन्धरः, शशाधरः, षट्पदः, सुदर्शनः, विनतकः, अश्वकर्णः, नेमिन्धरगिरिः, सुमेरुश्चेति ॥

१२६. सप्त सागराः । तद्यथा-क्षारः, क्षीरः, दधि, उदधिः, घृतम्, मधुः, सुरा येति ॥

१२७. तत्र षट् कामावयरा देवाः । तद्यथा-यातुर्महाराजकायिकाः, त्रायस्त्रिंशाः, तुषिताः, यामाः, निर्माणरतयः, परनिर्मितवशवर्तिनश्चेति ॥

१२८. अष्टादश रूपावयरा देवाः । तद्यथा-ब्रह्मकायिकाः, ब्रह्मपुरोहिताः, ब्रह्मपार्षदाः, महाब्रह्माणाः, परीत्तामाः, अप्रमाणाः, आभास्वराः, परीतशुभाः, शुभकृत्स्नाः, अनन्तकाः, पुण्यप्रसवाः, बृहत्सुताः, असंज्ञिसत्त्वाः, अवृद्धाः, अतपाः, सुदृशाः, सुदर्शनाः, अकनिष्ठाश्चेति ॥

१२९. यत्वारोऽरूपावयरा देवाः । आकाशानन्त्यायतनोपगाः, विज्ञानानन्त्यायतनोपगाः, आदिगन्त्यायतनोपगाः, नैवसंज्ञानासंज्ञायतनोपगाश्चेति ॥

१३०. त्रिविधा आलङ्घनाः । तद्यथा-सत्यालङ्घना, धर्मालङ्घना, अनालङ्घना येति ॥

१३१. त्रिविधा महाभैत्री । तद्यथा-सत्यालङ्घ(म्भ)ना, धर्मलङ्घ(र्मात्म)ना, अनालङ्घ(म्भ)ना येति ॥

१३२. त्रिविधं कर्म । तद्यथा-दृष्टधर्मवेदनीयम्, उत्पद्यवेदनीयम्, अपरवेदनीयं येति ॥

१३३. त्रिविधं प्रातिहार्यम् । तद्यथा-ऋद्धिप्रातिहार्यम्, आदेशनाप्रातिहार्यम्, अनुशासनीप्रातिहार्यं येति ॥

१३४. अष्टावक्षाणाः । तद्यथा-नरकोपपत्तिः, तिर्यगुपपत्तिः, यमलोकोपपत्तिः, प्रत्यन्तजनपदोपपत्तिः, दीर्घायुषदेवोपपत्तिः, इन्द्रियविकलता, मिथ्यादृष्टिः, चित्तोत्पादविरागितता येति ॥

१३५. त्रिविधा विकल्पाः । तद्यथा-अनुस्मरणविकल्पः, सन्तिरन(तीरण)विकल्पः, सलजविकल्पश्चेति ॥

१३६. यत्वारः समाधयः । तद्यथा-शूरङ्गमः, गगनगञ्जः, विमलप्रभः, सिंहाविकीडितश्चेति ।

१३७. यत्तुर्दशाव्याकृतवस्तूनि । तद्यथा-शाश्वतो लोकः, अशाश्वतो लोकः, शाश्वतश्चाशाश्वतश्च, नैव शाश्वतो नाशाश्वतश्च । अन्तर्वाँल्लोकः, अनन्तर्वाँल्लोकः, अन्तर्वाँल्लोकश्च, नैवान्तर्वाँल्लोकश्च । भवति तथागतः परं मरणात्, न भवति तथागतः परं मरणात्, भवति न य भवति य तथागतः परं मरणात्, नैव भवति न भवति तथागतः परं मरणात् । स जगत्स्थायीरम्, अन्यो जगद्व्यस्थायीरं येति ॥

१३८. त्रीणि कुशलमूलानि । तद्यथा-अद्वेषः, अलोभः, अमोहश्चेति ॥

१३९. अतद्विपर्ययान्नीत्यकुशलमूलानि । तद्यथा-लोभः, मोहः, द्वेषश्चेति ॥

१४०. तिस्रः शिक्षाः । तद्यथा-अधियत्तशिक्षा, अधिशीलशिक्षा, अधिप्रज्ञाशिक्षा येति ॥

एतन्नागार्जुनपादविरचितोऽयं धर्मसङ्ग्रहः समाप्तः ॥

DharmasangrahaH

pdf was typeset on March 8, 2025

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

